

Vrijwilligerswerk is nog steeds een modern begrip

Opinie

TEKST Lucas Meijs en Eva van Baren

Vrijwilligerswerk heet tegenwoordig steeds vaker 'vrijwillige inzet', 'burgerparticipatie', 'burgerinitiatieven', 'actief burgerschap' of zelfs 'verplicht vrijwilligerswerk'. Lucas Meijs en Eva van Baren betogen dat die termen allemaal niet hoeven. Het aloude 'vrijwilligerswerk' dekt nog prima de lading.

Ondanks allerlei negatieve voorstellingen en grote veranderingen in Nederland is de deelname aan vrijwilligerswerk zowel als aandeel van de bevolking als in tijdbesteding behoorlijk stabiel gebleven. Volgens het SCP ligt het percentage mensen dat aan vrijwilligerswerk doet al jaren tussen de 42 en 45 procent (Dekker & De Hart 2009). Nederland scoort daarmee in internationaal vergelijkend onderzoek onveranderlijk hoog. Dat is te verklaren doordat het vrijwilligerswerk van vorm is veranderd en dus mee is ontwikkeld met Nederland. Nieuwe flexibele vormen

van vrijwilligerswerk, zoals NLDoet en e-volunteering, spelen in op de gewijzigde beschikbaarheid. Nieuwe vormen van recruitering, via een derde partij zoals de werkgever of school, sleutelen aan de bereidheid.

Om recht te doen aan deze nieuwe vormen en om tegemoet te komen aan een vermeend slecht imago van vrijwilligerswerk, wordt in Nederland nu beleidsmatig vaak gekozen voor de term 'vrijwillige inzet' (en aanverwante termen als 'actief burgerschap'). Het idee is dat de beleving van vrijwilligerswerk niet aansluit op de diverse verschijningsvormen van maatschappelijke participatie. Wat heeft bijvoorbeeld 'verplicht vrijwilligerswerk' met een uitkering immers

met vrijwilligerswerk te maken? Dat wordt toch heel anders beleefd? Of wat te denken van nieuwe vormen waarbij mensen zich inzetten uit eigenbelang, of (beperkt) betaald krijgen voor hun inzet?

Toch doet het vermeende negatieve imago van het begrip 'vrijwilligerswerk' geen recht aan het hoge percentage Nederlanders dat zulk werk doet, en dat ook nog altijd zo noemt. Daarbij komt dat het alternatief – 'vrijwillige inzet' – door gewone media nauwelijks wordt gebruikt. Maar er is ook een inhoudelijke reden om geen afstand te doen van de term vrijwilligerswerk: allerlei oude en nieuwe vormen zijn er heel goed onder te brengen.

Lucas Meijs is hoogleraar Strategic Philanthropy aan de Rotterdam School of Management (Erasmus Universiteit) en lid van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. **Eva van Baren** is junior onderzoeker aan de Rotterdam School of Management.

Vrijwilligerswerk als continuüm

Vrijwilligerswerk is een term waar heel veel categorieën onder te vatten zijn, zo valt te leren van het werk van Cnaan, Handy & Wadsworth (1996). Deze Amerikaanse auteurs hanteren voor een indeling vier verschillende categorieën, die ook voor Nederland heel bruikbaar zijn:

- 1 de mate van vrijwilligheid: van geen verplichting tot afdwingen;
- 2 de mate van beloning: van geen beloning tot een geldelijke beloning;
- 3 de mate van structuur of organisatie: van een georganiseerd verband tot individuele initiatieven;
- 4 de mate van afstand of externe gerichtheid: van gericht op anderen of de bredere samenleving tot gericht zijn op eigenbelang.

ONDSCHIEDEN CATEGORIEËN BINNEN VRIJWILLIGERSWERK			
	Soepele Interpretatie		Strengere Interpretatie
Mate van vrijwilligheid	Mag verplicht zijn	Sociale dwang	Geen dwang
Mate van beloning	Betaling, maar lager dan de markt	Onkostenvergoeding, zakgeld	Geen vergoedingen
Mate van afstand	Zelf (zelfhulpgroep)	Directe groep waarbij je betrokken bent (sportvereniging)	De ander of de samenleving in het algemeen
Mate van organisatie	Spontaan, eenmalig	Netwerk waarin de vrijwilliger af en toe actief is	Vereniging of stichting waarbij de vrijwilliger vast werkt

In de tabel zijn deze categorieën overzichtelijk ondergebracht.

Nieuwe vormen

Het traditionele vrijwilligerswerk is verschoven naar nieuwe vormen, die anders zijn in tijdbesteding, vorm van organisatie en specifieke betrokkenheid. Dat is een fundamentele verandering ten opzichte van enkele decennia geleden. Maar al die nieuwe vormen zijn dus prima in een adequate indeling van vrijwilligerswerk te vangen. Het is ook nog steeds een term die aanspreekt, verwijst naar prosociaal gedrag, maar ook naar eigenwijze, sterke burgers. Het is een 'geuzennaam' die past bij traditionele en nieuwe vormen.

In het overheidsbeleid wordt gekozen

voor een veelvoud aan termen: naast vrijwilligerswerk gaat het om 'vrijwillige inzet', 'burgerparticipatie', 'burgerinitiatieven', 'actief burgerschap' en zelfs 'verplicht vrijwilligerswerk'. Maar buiten het beleid blijken deze verschillende termen nauwelijks te leven en waar ze gehanteerd worden, dragen ze bij aan verkokering en verwarring. Het advies is dan ook om als overkoepeld begrip gewoon te werken met 'vrijwilligerswerk'. Niet alleen omdat burgers het nog steeds zo noemen. Inhoudelijk zijn daar dus ook goede redenen voor. In alle varianten kunnen we nog steeds zeggen dat het in de kern om vrijwilligerswerk gaat.

Bronnen

- Cnaan, Ram A., Femida Handy & Margaret Wadsworth, 'Defining who is a volunteer: conceptual and empirical considerations'. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, vol. 25, 3, p. 364-383, 1996
- Dekker, P. & J. de Hart (red.), *Vrijwilligerswerk in meervoud. Civil society en vrijwilligerswerk 5*. Den Haag: SCP, 2009
- Hegeman, P.K. & M. Kuperus, 'Een verkenning van het begrip vrijwilligerswerk'. *Vrijwillige inzet onderzocht*, 1, 2, 2004
- Huisman, W.H.A., L.C.P.M. Meijs e.a., ECSP webpublicatie: *Vrijwilligerswerk in de media: termen in de Nederlandse samenleving*, 2011. Verkregen op 23/1/2013 van www.eric.nl/ERIM/Research/Centres/Erasmus_Centre_for_Strategic_Philanthropy/Research/Publications/Vrijwilligerswerk_in_de_media.pdf
- Hustinx, L. & L.C.P.M. Meijs, 'Re-embedding volunteerism: In search of a new collective ground'. *Voluntary Sector Review*, vol. 2, 1, p. 5-21, 2011
- Hustinx, L., L.C.P.M. Meijs e.a., 'Nachtwakers of omnivoren? Het participatieprofiel van universiteitsstudenten in Nederland en Vlaanderen'. *Jaarboek MarktOnderzoek Associatie*, 2011